

UDELEŽBA UČENCEV S POSEBNIMI IZOBRAŽEVALNIMI POTREBAMI IN/ALI INVALIDNOSTMI V POKLICNEM IZOBRAŽEVANJU IN USPOSABLJANJU

POROČILO O POLITIKI

Okvir politike

Mednarodni podatki kažejo, da so osebe z invalidnostmi in posebnimi izobraževalnimi potrebami še naprej nesorazmerno izključene s trga dela. Svet za strategijo „Izobraževanje in usposabljanje 2020 (ET 2020)“ Evropske unije poziva evropske države, naj začnejo z reformami politike, ki bodo izboljšale izobraževalne rezultate, pri čemer naj poseben poudarek namenijo poklicnemu izobraževanju in usposabljanju, da bi tako zvišale stopnjo zaposlenosti mladih, ki so zaključili izobraževanje, in tudi stopnjo dokončanja srednješolskega izobraževanja.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje bi moralo:

- biti pravično in učinkovito;
- zadevati vse sloje družbenih skupin prebivalstva; in
- biti visoke kakovosti, zlasti v smislu spodbujanja socialne inkluzije.

Države članice Evropske agencije za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje so poklicno izobraževanje in usposabljanje opredelile kot ključno vprašanje na evropski ravni. To je v skladu z lizbonsko strategijo, ki so jo leta 2000 sprejeli ministri Evropske unije za izobraževanje, in z ET 2020.

Agencija je med letoma 2010 in 2012 v 26 državah analizirala politike in prakse na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja z vidika učencev s posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali invalidnostmi. Analiza je bila osredotočena predvsem na vprašanja „kaj deluje“ v poklicnem izobraževanju in usposabljanju za učence s posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali invalidnostmi, „zakaj to deluje“ in „kako to deluje“.

Ugotovitve projekta

Glavne ugotovitve analize, ki jo je izvedla agencija, so navedene spodaj:

- V okviru projekta so bili opredeljeni številni dejavniki uspešnosti – „kaj deluje“ – na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja za učence s posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali invalidnostmi.

- Nadaljnja analiza je pokazala visoko stopnjo usklajenosti med državami, pri čemer se v uspešnih primerih prakse enaki dejavniki uspeha pogosto pojavljajo skupaj. Opredeljene kombinacije kažejo „zakaj to deluje“, skupni vpliv dejavnikov uspeha pa pomaga pri razlagi „kako to deluje“.
- Dejavniki uspeha so razvrščeni v štiri t. i. „vzorci uspešne prakse“. Ti vzorci so medsebojno povezani in se medsebojno dopolnjujejo, zato je treba v okviru kakršnega koli poskusa izboljšanja učinkovitosti sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja pozornost enakovredno nameniti vsem štirim vzorcem istočasno.
- Kar je dobra in učinkovita praksa za učence posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali invalidnostmi v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter njihovem prehodu v zaposlitev, je dobra praksa za VSE učence.
- Izboljšave na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja so možne in se pojavljajo v praksi. To je razvidno iz analize projekta, ki je temeljila na 28 primerih iz 26 držav, ki predstavljajo celoten spekter pristopov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju v Evropi.
- Uspešna praksa zahteva udeležbo vseh deležnikov s področja poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Priporočila

Agencija je v zvezi s štirimi „vzorci uspešne prakse“, in sicer na podlagi analize, ki jo je izvedla, oblikovala priporočila, ki naj bi izboljšala učinkovitost sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja za učence s posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali invalidnostmi ter njihov prehod v zaposlitev.

Ti vzorci se osredotočajo na perspektive in vloge ključnih deležnikov v okviru poklicnega izobraževanja in usposabljanja – in sicer na ravnatelje/vodilne delavce ustanov poklicnega izobraževanja in usposabljanja („vzorec upravljanja“); učitelje/trenerje/podporno osebje („vzorec poklicnega izobraževanja in usposabljanja“); učence („vzorec učencev“); in na trenutne in bodoče delodajalce/predstavnike trga dela („vzorec trga dela“).

Splošna priporočila politike, ki temeljijo na tej analizi, so:

- *Štirje vzorci se prekrivajo in se medsebojno dopolnjujejo. Zato je treba za doseg izboljšanja učinkovitosti katerega koli sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja pozornost v okviru politike enakovredno nameniti vsem štirim vzorcem sočasno.*
- *Vsi dejavniki uspeha so medsebojno povezani in se jih ne sme obravnavati ločeno, saj bi to lahko vodilo do neželenih stranskih učinkov. Da bi zaznali*

kakršne koli zelene ali neželene spremembe, je treba v okviru politike vzpostaviti in nenehno spremljati ustrezne kazalnike celotnega sistema za poklicno izobraževanje in usposabljanje.

Posebna priporočila politike

Priporočila tega projekta zadevajo več držav hkrati, kar pomeni, da niso osredotočena na stanje na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja katere koli posamezne države. Sledeča posebna priporočila politike za poklicno izobraževanje in usposabljanje, ki so izoblikovana glede na štiri opredeljene vzorce, so relevantna za več sodelujočih držav. Vendar so za priporočila, prilagojena potrebam posameznih držav na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, potrebni nadaljnji rezultati projekta.

Vzorec upravljanja

Oblikovalci politike bi morali:

- vzpostaviti pravni okvir in doseči sporazum med vsemi sodelujočimi službami, tj. med organi za izobraževanje in zaposlovanje ter lokalnimi organi. To bo šolam omogočilo razvoj partnerstev in struktur mreženja z lokalnimi podjetji za praktično usposabljanje in/ali zaposlitev po zaključenem izobraževanju;
- spodbujati učinkovito vodenje šol, in sicer z zagotavljanjem, da imajo šole pri razvoju inkluzivne politike, v kateri se razlike med učenci obravnavajo kot „normalni“ del izobraževalne kulture, ustrezno podporo;
- omogočiti šolam izvajanje pristopa timskega dela, vključno z vzpostavitvijo multidisciplinarnih timov z jasno opredeljenimi vlogami;
- uvesti jasne in usklajene načine usposabljanja za šolsko osebje, in sicer za razvoj strokovnega znanja, potrebnega za sodelovanje z notranjimi in zunanji podpornimi službami.

Vzorec poklicnega izobraževanja in usposabljanja

Oblikovalci politike bi morali:

- spodbujati in zagotavljati pristop, pri katerem so pedagoške metode in didaktični materiali ter metode in cilji ocenjevanja prilagojeni individualnim potrebam;
- omogočiti šolam ohranjanje na učence osredotočenih pristopov v zvezi z načrtovanjem, postavljanjem ciljev in načrtovanjem kurikula, ki se uporabljajo v učnem procesu;

- oblikovati okvir, ki bo šolam omogočil vzpostavitev individualnih učnih procesov z uporabo fleksibilnih pristopov, ki omogočajo razvoj in izvajanje individualnih načrtov za učenje, izobraževanje, usposabljanje in prehod;
- uvesti sisteme za spremljanje, ki omogočajo proučevanje učinkovitosti ukrepov, ki so jih uvedle šole. To bo šolam pomagalo, da se osredotočijo na razvoj in izvajanje učinkovitih izobraževalnih ukrepov, ki preprečujejo in zmanjšujejo osip, in iskanje novih izobraževalnih alternativ za učence, ki prekinejo šolanje;
- zagotavljati, da so vsi programi poklicnega izobraževanja in usposabljanja redno vrednoteni, in sicer za usklajevanje zahtev po znanjih, veščinah in spretnostih na trgu dela z znanji, veščinami in spretnostmi učencev.

Vzorec učencev

Oblikovalci politike bi morali:

- podpirati in spremljati izobraževalne politike za zagotavljanje, da se šole osredotočijo na zmožnosti učencev;
- zagotavljati začetne in nadaljnje možnosti usposabljanja za osebje, da bi se učiteljem omogočilo, da umestijo zmožnosti učencev v središče svojih izobraževalnih pristopov in vidijo priložnosti namesto oviranosti. Učitelji morajo skrbeti za to, da se vsi učenci počutijo bolj samozavestni in odločni;
- zagotavljati, da šole upoštevajo učenčeve želje in pričakovanja v vseh korakih v okviru tranzicijskega procesa.

Vzorec trga dela

Oblikovalci politike bi morali:

- uvesti jasna merila na ravni politike, tako da lahko šole vzpostavijo in vzdržujejo trdne povezave z lokalnimi delodajalci;
- zagotavljati ustrezno podporo učencem in delodajalcem za pomoč v tranzicijskem obdobju pri prehodu iz izobraževanja in usposabljanja v zaposlitev. Poleg tega mora usposobljeno osebje za ohranjanje prehoda na odprt trg dela zagotavljati ciljne aktivnosti spremljanja, in sicer toliko časa, kolikor je potrebno, da bi zadostili potrebam mladih, ki so zaključili izobraževanje in potrebam delodajalcev.

Več informacij, vključno z usmeritvenim dokumentom z naslovom „20 ključnih dejavnikov za uspešno poklicno izobraževanje in usposabljanje“ je na voljo na spletni strani projekta za poklicno izobraževanje in usposabljanje, in sicer na:

<http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

SL

<http://www.european-agency.org/disclaimer>

5